

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

KOROŠKI SLOVENCII
MESEC MAJ 1950 NAJ BO
MESEC ZADRUŽNE ŠTEDNJE!
Naši prihranki spadajo v naše
Hranilnice in posojilnice!

LETNIK V

DUNAJ, V SOBOTO, 13. V. 1950

ŠTEV. 35 (308)

Koroški deželni zbor je zasedal

V ponedeljek in torek je bilo peto zasedanje koroškega deželnega zbora, katerega dnevni red je bil zelo obširen in je obsegal enajst točk. Diskusija na seji je nazorno pokazala, kako „ljudski“ so poslanci, zakaj prvo so jim osebni in strankarski interesi, potem šele splošne koristi ljudstva.

O slovenskih šolah ni padla niti beseda

Najprej so poslanci razpravljali o sklepu šolskega odbora, naj deželni zbor vzame na znanje ustanovitve sedmih glavnih šol v letih 1938 do 1946, naknadno odobri ustanovitve dvanajstih novih glavnih šol, ki so bile odprte po 1945. letu ter pozove deželno vlado, da v bodoče pri ustanavljanju novih glavnih šol predhodno poskrbi dovoljenje deželnega zbora. Ta sklep so brez diskusije in soglasno odobrili.

O naših šolskih zahtevah, ki smo jih že nešteto krat in jasno postavili, ni padla niti beseda. Čas bi bil, da se deželni zbor končno enkrat posveti tudi temu vprašanju, predvsem pa da sklone ustanovitve tudi slovenskih šol, in s tem dokaže, da hoče tudi koroškim Slovincem dati pravice, ki jim grejo.

Poklicna izobrazba in polna zaposlitev mladine - nerešeno vprašanje

Nato so razpravljali o sklepu pravnega in ustavnega odbora, naj deželna vlada posreduje, da zvezna vlada čim prej izda zakon o poklicni izobrazbi.

Iz izvajanj poročevalca W. Ebnerja (SPOe) razvidimo, da je bilo dne 31. avgusta 1949 na Koroškem 1684 mladincev brez primernih učnih mest in prav tako je poročevallec izjavil, da se bo to število v teku prihodnjih let še zvišalo.

Vprašanje poklicne izobrazbe in s tem polne zaposlitve mladine je v vsej Avstriji zelo pereče. Mnogokrat so ga pristojna mesta že postavila na dnevni red svojih zasedanj in poskušala o njem razpravljati, toda do danes je ostalo nerešeno. Tako tudi v deželnem zboru. Mnogo demagoških fraz s klopi SPOe-jevskih poslancev ter tudi iz ust KPA, stara pesem OeVP-jevske gospode o „uboštvu“ in „revščini“ podjetnikov, nekaj radikalnih zahtev s VdU-jevskih sedežev in končni rezultat dolge debate je bil soglasni sklep, naj zvezna vlada čim prej izda tozadevni zakon. Da s tem problem kot tak še davno ni rešen, je povsem jasno.

Orožniki prejema posebno doklado

Tretja točka vsebuje sklep pravnega in ustavnega odbora, naj deželna vlada posreduje pri zvezni vladi, da se orožnikom in financarjem za opravljanje službe v obmejnem pasu ali na položajih, ki so oddaljeni od splošnega prometa, prizna s 1. januarjem 1950 posebna doklada. Tudi tu so bili poslanci soglasni.

Soglasno so odobrili tudi sklep pravnega in ustavnega odbora, naj deželna vlada v obliki knjige izda zbirko vseh zakonov in odredb, ki se nanašajo na Koroško, da bo uporabna tudi za široke sloje ljudstva.

Šovinistični 10. oktober plačani deželni praznik

Peta točka vsebuje sklep pravnega in ustavnega odbora, naj deželna vlada posreduje pri zvezni vladi, da se zakon o praznikih razširi v toliko, da velja za Koroško tudi 10. oktober kot plačani praznik. (Ta predlog so svoječasno stavili poslanci

SPOe in smo o tem poročali v naši številki z dne 22. marca t. l.)

Diskusija o tej točki je jasno pokazala šovinistično nastrojenost in docela sovražni odnos vladnih strank do koroških Slovencev, ki se jima je z veliko vneto pridružil neonacistični VdU in razumljivo tudi OeVP-jevski križak dr. Karisch s svojimi pajdaši. Gospod Tschofenig se je v svoji demagogiji sicer izjavil proti praznovanju 10. oktobra, ob njegovem zadržanju pri drugih prilikah, posebno ko je molčal, ko so sklepali v istem deželnem zboru o dotaciji za proslavo 10. oktobra pa vse njegovo besedičenje ni nič drugega kot svetohlinstvo, kakor se ga kominforma vedno spet poslužuje.

Patentirani zastopniki kmečkega ljudstva

V naslednjem je bil govor o sklepu finančnega odbora, ki se glasi, naj deželna vlada poskrbi, da bo pri prihodnjem razdeljevanju Marshalllove pomoči tako imenovana „Kärntner Landmaschinenhilfe“ (ustanova SPOe) dobila na razpolago najmanj 2 milijona šilingov za nadaljnje ustanavljanje in izpopolnitev poljedelskih strojnih postaj. Tu je prišlo do nekaterih nasprotij med socialističnimi in volkspartajevskimi mandatarji. Mnogo so govorili i eni i drugi, končno pa so ta predlog v nekoliko spremenjeni obliki sprejeli in tozadevni sklep finančnega odbora odobrili.

Brez diskusije so poslanci nadalje

odobrili sklep finančnega odbora, naj deželna vlada posreduje pri zvezni vladi glede čimprejšnje regulacije Bele.

1.000.000 šilingov za celovško radiopostajo

Prav tako soglasno in brez diskusije je deželni zbor odobril sklep finančnega odbora, naj deželna vlada takoj poskrbi že odobrena denarna sredstva za izgradnjo celovške radiopostaje, ki bo zdaj postala samostojna. Za to bodo izdali okoli 1.000.000 šilingov.

V zvezi s celovškim radijem bi tu-

Ali se tako ustvarja medsebojno zaupanje in sodelovanje?

V zadnjem času se je nakopičilo v političnem življenju na Koroškem izredno mnogo dejstev, ki nazorno osvetljujejo smrdljivo ozračje, v katerem skušajo najmerodajnejše osebnosti in uplivni politični faktorji zamegliti in prikriti pred množicami svoje licemerstvo in dvoličnost. Spoznanje, da je ljudstvo naveličano šovinističnega ščuvanja enega naroda proti drugemu in da si iskreno želi dobrih odnosov in stikov tudi navzven, posebno z najbližjim sosedom, silijo odločujoče kroge, da vsaj v besedah upoštevajo to razpoloženje. Nekaj drugega je seve vprašanje, koliko je za njihovimi lepimi besedami dejansko dobre volje. Iz dogodkov je razvidno, da je je bore malo.

Na predvečer 5. obletnice zloma nacistične strahovlade je deželni glavar g. Wedenig v svojem govoru po radiu dobesedno dejal: „Upam, da bo v sodelovanju vseh uspelo izpolniti upravičene želje obeh delov prebivalstva v deželi na način, ki bo pospeševal medsebojno zaupanje in sodelovanje.“ Bolje bi seve bilo, če bi bil g. Wedenig lahko sporočil, da je to že uresničeno. Dejanja pa kažejo, da to niti ni iskreno nameravano. Kako bi bilo sicer mogoče, da je isti g. Wedenig na čelu in skupno z OeVP-jevskim šovinistom dr. Karischem in neonacističnim VdU-

jevsem dr. Skrienciem poskušal pri dunajski vladi torpedirati in likvidirati celo zakon o dvojezičnih šolah, čeprav je slov. ljudstvo svoje želje in zahteve po jezikovni enakopravnosti jasno dovolj izrazilo, in da so to „neodgovorno igro ustavili“ samo zato, ker „je bila vsa stvar za deželo nevarna“, „ker še Avstrija nima državne pogodbe in še koroške meje niso potrjene“, ker je „Avstrijo vse to spravilo v težak položaj“ in trenutno „deželi zunanje politično škoduje“, kakor je izblebetal v nekem inozemskem listu urednik koroške „Die Neue Zeit“.

Kako si g. Wedenig predstavlja nacionalni mir v deželi, ko je bil vendar pred nedavnim na priporočilo deželne vlade izpuščen na svobodo tisti vojni zločinec Maier-Kaibitsch, s katerim je povezano neizmerno trpinčenje ne samo slovenskega ljudstva na Koroškem, temveč še dobrega dela ostalega slovenskega naroda in ga je moralo celo avstrijsko sodišče obsoditi na do smrtne ječe?

Kakšno vrednost imajo besede o medsebojnem zaupanju in sodelovanju, če se proti koroškemu Slovincu — izseljencu, ki išče pri celovškem sodišču pravice do svojega uropanega posestva, zvrstijo kot „priče“ bivši Ortsgruppenleiterji, SS-ovci in sam SA-Standartenführer

di mi nekaj pripomnili, predvsem, da izvira ta denar tudi iz naših davkov in da imamo zato tudi Slovenci svoje zahteve glede radia. V radijski sosvet, v katerem so zastopani predstavniki kulturnega in političnega življenja, spada tudi zastopnik SPZ. Vodstvo slovenskih oddaj mora preiti v roke SPZ, kot kulturni predstavniki koroških Slovencev.

Proč s fevdalnimi metodami

V naslednji točki so razpravljali o socialističnem predlogu, da je treba ugotoviti in popolnoma izkoristiti vse planinske pašnike v korist predvsem tistih kmetov, ki nimajo možnosti, da bi čez poletje odgnali svojo živino v planine. Tu se je začela spet demagoška borba med OeVP in SPOe, ki sta si druga druga očitali, da za kmete ne storita ničesar. V resnici pa je vse skupaj le pesek v oči kmečkemu prebivalstvu, saj vsi vemo iz izkušenj, koliko so jima mar koristi malega in srednjega kmeta.

Znano je tudi, da je velika večina planinskih pašnikov v rokah zemljiške gospode, čeprav ima le-ta znatno manjši odstotek živine kakor mali in srednji kmetje. Zato je razumljivo, da je mnogo planinskih pašnikov neizrabljenih. Pažo na veleposestniških planinah si le malo kateri mali ali srednji kmet lahko privoščijo, ker jo mora ali drago plačati ali pa veleposestniku to z delom odslužiti. To so včasih imenovali tlaka. S takimi fevdalnimi metodami, katerih vneta zagovornika sta Ferlitsch in Gruber ter njima podobni, in ki jih še danes marsikje opazimo, bo končno enkrat treba napraviti konec.

Deseto točko — najintenzivnejša gojitev tujskega prometa s strani deželne vlade — so preložili na pozneje, ker mora to vprašanje vsled novih tozadevnih predlogov predhodno še enkrat proučiti pristojni odbor.

Ob koncu se je deželni zbor soglasno ugodil zahtevi državnega tožilstva glede ukinitve imunitetne pravice socialističnemu poslancu Travniku.

S tem je bilo peto zasedanje koroškega deželnega zbora končano.

dr. Steinacher ter z nezaslišano drznostjo in nemoteno lahko uganjajo nacistično hujskaštvo?

Ali ne zija globok prepad med besedami deželnega glavarja, ki smo jih slišali za 8. maja po radiu ko je patetično deklamiral: „S hvaležnostjo in s spoštovanjem se spominjamo vseh tistih, ki so prelili svojo kri, da bi osvobodili svet“, ter nezaslišanim postopkom koroške deželne vlade, ko je komaj mesec prej prepovedala javno zbirko za postavitev spomenika junakom, ki so na domačih tleh prelivali svojo kri in žrtvovali svoja življenja za stvar svobode in demokracije?

Kdo more ob takih dejstvih verovati v iskrenost besed, ki jih je g. Wedenig izrekel na prvomajskem zborovanju SPOe v Celovcu, ko je dejal: „Z vso močjo se zalagamo za to, da bi se v deželi ohranil mir.“

Kakšen doprinos k pomiritvi naj bo sklep deželnega zbora o uradnem praznovanju 10. oktobra, za kar se je iniciativno zavzelo baš vodstvo SPOe za deželnim glavarjem na čelu ter našlo pri tem navdušeno podporo pri nacistih in meščanskih nacionalistih. Tudi g. Wedenig bi moral (Dalje na drugi strani)

V Sloveniji je umetniška glasba prodrla do ljudskih množic

V začetku l. 1948 je bila z odlokom vlade LR Slovenije ustanovljena Slovenska filharmonija. Odločba vlade je dala vsemu koncertnemu življenju Slovenije nove smernice in možnosti za temeljito preosnovo koncertnega delovanja.

Slovinci imajo glasbeno tradicijo ne samo kot neproduktivni umetniki, temveč tudi kot kompozitorji za vse oblike glasbene umetnosti. Vsi ti slovenski glasbeni ustvarjalci pa so delili usodo majhnega, nepriznane naroda. Po prvi svetovni vojni se je stanje le malo izboljšalo. Tudi glasbena kultura je bila še vedno monopol privilegiranih meščanskih krogov. Z redkimi izjemami je bila le Ljubljana deležna kvalitetnih muzikalnih dobrin.

Za časa narodno osvobodilne borbe pa se že kaže posredovanje glasbene umetnosti najširšim množicam. Lepo število slovenskih glasbenikov je odšlo v partizane in so tam ob vsaki priliki v brigadah in vaseh sodelovali pri kulturnih prireditvah. Uglasbili so mnogo slovenskih partizanskih pesmi.

Takoj po osvoboditvi se je kvaliteto glasbeno življenje razširilo na vse ozemlje Slovenije. V celi Sloveniji in v celi Jugoslaviji streme za tem, da nudijo industrijskim centrom in podeželju resnično umetniško-kulturne prireditve. Rezultat dela Slovenske filharmonije je pokazal, da je bila njena ustanovitev zdrava in potrebna, in da je postala regulator in iniciator glasbenega življenja nadarjenega in umetnosti željnega naroda. Pokazal je, da ustanovitev te centralne ustanove ni bil papirnat ukrep, ampak je zrasel iz žive potrebe ljudstva. Sredstva za izvedbo problema ima Slovenska filharmonija v svojih umetniških institucijah: simfoničnem orkestru, mešanem moškem in ženskem zboru, manjših vokalnih in instrumentalnih ansamblih.

Prvega oktobra 1922 je začela poslovati v Ljubljani redna koncertna poslovalnica Glasbene matice. V 21. letih njenega obstoja je priredila 1049 koncertov. V 4 letih po osvoboditvi pa je bilo širom Slovenije 1241 koncertov s 566.064 obiskovalci. Leta 1949 je bilo samo v Ljubljani 209 koncertov, v Sloveniji 234, v ostalih republikah pa 95 koncertnih gostovanj. Ti podatki logično dokazujejo, kako postaja

glasbena umetnost last vseh in da se narod kot celota tudi vzgaja v razumevanju in dviganju glasbene kulture.

Še ena značilnost opozarja, da glasbeno življenje ni prepuščeno samo sebi. Ves finačni riziko vseh koncertov nosi koncertna poslovalnica in ne koncertant sam, kot je bilo to v prejšnjih časih. Danes umetnik ni finančno odvisen od mentalnega razpoloženja poslušalcev, kajti le tako je možno, da se je ustvarjalna in reproduktivna glasba Slovencev razmahnila v globino in širino. Že po osvoboditvi so bile velike glasbene stvaritve. Marjan Kozina je izrazil junaški vzpon slovenskega naroda za časa narodno osvobodilne borbe v simfonični pesnitvi „Ilova gora“ in „Bela Krajina“. L. M. Škrjančeva „Kantata na Prešernov Sonetni venec“ je bila po vojni prvič izvajana in spada vsekar med najpomembnejše skladbe kompozicijske obdelave vrhunskih domačih literarnih del. Za to njegovo delo ga je vlada FLR Jugoslavije, kot prvega med skladatelji, odlikovala in nagradila. Marjan Li-

provšek se je po vojni predstavil kot plodovit skladatelj. Njegovo najpomembnejše delo je I. simfonija in koncert za klavir in orkester. Drugo jugoslovansko glasbeno tekmovanje reproduktivnih umetnikov v novembru 1949 v Ljubljani je bilo odraz znatne umetniške zmogljivosti mladih glasbenih kadrov, kakor tudi odraz pomembne kvalitete umetniških pedagogov. To tekmovanje ni bilo samo manifestativnega pomena, ampak tudi vzgojna naloga za dvig kvalitete glasbenega ustvarjanja.

Redni koncerti, gostovanja umetnikov iz ostalih republik Jugoslavije in svetovnih glasbenikov ter stalni glasbeni večeri, ki so po kratkem uvodnem predavanju, predstavljajo najpomembnejše svetovne muzikalne osebnosti in prizadevanja domačih skladateljskih krogov, pomagajo pri glasbeni vzgoji in razglednosti najširših ljudskih množic.

Najgloblja demokratičnost in vsestranska tovariška kritika bosta privedli do razcveta slovenske, odnosno jugoslovanske tvornosti, kakor to zasluži veliki čas in pomembnost jugoslovanske domovine.

Ali se tako ustvarja medsebojno zaupanje in sodelovanje?

ral vedeti, da 10. oktober nikakor in nikdar ne more pomeniti simbola svobode in demokratične zmage nad krivico in nasiljem, ker mu je znano, da ga ocenjujejo vsi poznavalci od dr. Steinauerja, dr. Wulfeja, Maier-Kaibitscha, Perkoniga in dr. Veitherja kot simbol velenemštva, in da je za koroške Slovence bil izhodišče za imperialistično zaslužjevanje, za sramotenje in poniževanje in koncem koncev za fizično uničevanje. Tega se je zavedalo vodstvo SPOe še pred tremi leti, ko je tedanji deželni glavar Piesch predlagal naj se 10. oktober ne praznuje več, z utemeljitvijo, „da ne bi na ta način vedno znova odpirali stare rane pri onih Slovencih, ki so tedaj glasovali za Jugoslavijo. To naj bi bil dokaz resne volje koroške deželne vlade, da hoče storiti vse, da ugodi kolikor mogoče drugi koroški narodnosti“.

Vodstvo SPOe in ves dež. zbor se tudi moti, če misli, da je s sklepom o praznovanju 10. oktobra zadovoljilo vsaj težnje avstrijskih delovnih ljudi. Preveč poznamo težave in skrbi koroških delovnih ljudi in lah-

ko trdimo, da pričakujejo od svoje zakonodajne ustanove konstruktivnega dela, reševanja perečih gospodarskih, socialnih in kulturnih vprašanj, ne pa tratenja časa in razmetavanja ljudskega denarja v svrhe, ki koristijo samo peščici poklicnih hujšakačev medtem ko prinašajo ogromni večini delovnih ljudi brez razlike narodnosti samo nova bremena in moralno škodo. Na našem ozemlju se je to že pokazalo v tem, da odborniki v občinskih svetih in župani ne glede na strankarsko pripadnost odklanjajo prispevke za zaukazane šovinistične pohode 10. oktobra.

G. deželni glavar se je v svojem prvomajskem govoru s pozdravom spomnil tudi jugoslovanskih delavcev in izrazil željo po dobrem sosedstvu z Jugoslavijo. Toda tudi v tem primeru je težko verjeti v iskrenost besed, če jim že par dni na to sledi v uradni glasilu stranke, ki ji namerja, tako strupeno in zlobno napolnjenost, ki ne pozna dostojnosti in odnosih do sosedne države, če že prezremo običajne nesramne izpade proti naprednemu gibanju koroških Slovencev.

Jugoslavija se pripravlja na rojstni dan maršala Tita

Kakor vsako leto se jugoslovanski narodi tudi letos že dalj časa pripravljajo na rojstni dan največjega sina — maršala Tita. Z neštetiimi tekmovanji hočejo delovni ljudje nove Jugoslavije posebno slavnostno praznovati ta dan in s še večjimi delovnimi zmagami izpričati svojo veliko ljubezen do Tita, ki jih je v narodno osvobodilni borbi povedel do sijajne zmage ter jih tudi danes vodi v borbi za izgradnjo socializma. In tudi letos bodo mladinci in mladinke ter delovni ljudje ponesli svoje pozdrave in pozdrave vseh jugoslovanskih narodov v najbolj oddaljenih krajeh države v Beograd, da jih dne 25. maja izročijo Titu.

Priprave za veliko Titovo štafeto so se po vsej Jugoslaviji v glavnem že končale. Iz najbolj oddaljenih krajeh Jugoslavije so iz vseh republik že odpotovale štafete s pozdravi, da se 25. maja zberejo v Beogradu.

Pozdrave slovenskega ljudstva bo štafeta ponesla z najvišjega vrha Jugoslavije — Triglava. Tej glavni štafeti se bodo pridružile tudi štafete iz Slovenske Koroške in iz jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja.

Iz LR Makedonije potuje glavna štafeta iz rudnika svinca v Zletovu, ki je najboljši rudnik v republiki. 15.000 makedonskih mladincev bo preteklo 950 km, da dospejo v Beograd.

V avtonomni pokrajini Vojvodini sodeluje pri tej veliki manifestaciji nad 40.000 fizikulturnikov. Iz Vojvodine potuje tudi štafeta na konjih in štafeta na kolesih. Čolnarji Vojvodine bodo ponesli pozdrave po Donavi.

Iz Črne gore potuje glavna štafeta iz bogatega rudnika svinca v Šuplji steni. Tej štafeti se bodo pridružile številne druge štafete iz tovarn in kmečkih obdelovalnih zadrug.

Nacionalni mir v deželi, prijateljsko sožitje obeh narodov, zblíževanje med narodi, navezovanje stikov in polaganje temeljev za dobre sosedske in meddržavne odnose, so stvari, ki jih slovensko ljudstvo na Koroškem lahko samo iskreno pozdravlja. Mnenja pa smo, da vse to ne more nastati samo na temelju besed, temveč mora biti cementirano z dejanji.

Afrika se dviga proti tujim kolonizatorjem

Sir Percy Sillitoe, šef tajnega oddelka britanske vojnuske službe, je naglo odpotoval v Vzhodno Afriko in preko Rodezije do Južnoafriške unije. O njegovem potovanju je južnoafriški list „Daily Mail“ napisal naslednje:

„V zadnjih mesecih je skoraj vsak policijski šef britanske Afrike obiskoval Scotland Yard. Tam so se skrbno izsolali, ker je komunizem v Afriki postal nevaren“.

Britanska gospoda ima očitno velike skrbi. Afrika in njeni velikanški neizkoriščeni viri ter zaslužjevo kolonialno delavstvo: to vse naj bi vzdrževalo britanski imperializem v njega poslednji uri.

Kako dolgo bodo imperialisti še držali Afriko? Z ameriškim orožjem vodijo vladni agenti evropskih in ameriških monopolov vojno proti afriškemu ljudstvu in skušajo čim bolj odmakniti svoj poraz. Od konca prve svetovne vojne stalno narašča odpor proti kolonizatorjem v vsej Vzhodni Afriki. Poglejmo francoske kolonije: V času, ko je Evropa slavila konec vojne, so francoske oblasti umorile v Alžiru 60.000 ljudi, na tisoče pa jih zaprle in odvedle v koncentracijska taborišča. Na Madagaskarju so dve leti dužili na-

rodnoosvobodilno borbo in pobili 90.000 madagaskarskih domačinov. V francoskem Maroku, Tunisu in Zapadni Afriki se je vojska s tanki in oklopniki borila proti tisočim rudarjem in železničarjem. Prav tako je v britanski Afriki v mestu Enugu v Nigeriji britanska policija lani v novembru umorila 20 rudarjev, ki so stavkali za eksistenčni minimum. Leto pred tem so razbili stavko nametencev United Afrika Company, ki je povezana z enim največjih svetovnih monopolov Lever Brothers. Na Zlati obali, ki velja za vzorno britansko kolonijo, je policija streljala na doslužene vojaše, ker so se z neko prošnjo obrnili do guvernerja; to je bilo januarja 1948 leta. Na Zlato obalo so poslali vojsko in vojne ladje, ki naj bi zadušile vstajo, ki je ogrožala glavno mesto Accur; Afričani so imeli 26 mrtvih in 227 ranjenih. V Ugandi, v Vzhodni Afriki, ki prav tako slovi kot vzorna kolonija, se je ljudstvo uprlo belim tlačiteljem in nekaterim njihovim črnim lutkam. Pred petimi leti so surovo potlačili stavke, ki so pa znova izbruhnile lani v aprilu, ko je policija streljala na zastopnike 5000 Afrikancev, ki so nesli prošnjo domačemu oblastniku.

Prav tako je bilo v Sudanu, v Keniji, v Rodeziji in ostali vzhodni Afriki ter Južnoafriški uniji, kjer je v letu 1946 60.000 črnih delavcev v zlatih rudnikih pričelo novo obdobje bojev Afričanov zoper nadvlado.

Najbolj napredne narodnoosvobodilne vstaje so v britanski in francoski Zapadni Afriki. „Po Indiji in Palestini pride Nigerija“ pravi žalostno londonski „Economist“ in prerokuje, da bo ta kolonija s 30 milijoni prebivalci morala biti glavna skrb Britancev v prihodnjih 10 letih. Zlata obala ima sicer manj prebivalcev — 4 milijone ljudi — toda tudi tam ima Britanija resne skrbi.

V sosednih francoskih ozemljih naglo raste „Demokratično gibanje afriškega ljudstva.“

Mera, do katere so se ljudstva pričela prebujati in prelomila s tradicijami, je v posameznih pokrajinah precej različna. Tam, kjer se kolonizatorji niso dotikali starih družbenih oblik, tam ljudstvo le počasi napreduje, kakor n. pr. v Severni Nigeriji.

Glavne zahteve afriške osvobodilne borbe so demokracija, politična

moč in neodvisnost, vrnitev ukradene zemlje ljudstvu, odstranitev vlad izkoriščevalskih monopolov, primerno plačilo za delo in višja življenjska raven.

Mar hočejo Afrikanci pregnati sploh belce iz Afrike? Verjetno ne, če bodo spoštovali pravice, ki v demokraciji pripadajo večini. „Sovražiti moramo imperializem kot sistem in ne posameznike“, pravi znani pisatelj in novinar dr. Bankola Awooner Renner na Zlati obali.

Prizadevanja po samoupravi so se doslej izražala le v prošnjah do pristojnih oblasti in OZN. Druga faza, o kateri se danes v Afriki govori, je bojkot. Afričani imajo v tem pogledu že izkušnje iz splošnih stavk v Nigeriji v letu 1946. Nekateri afriški voditelji so bili pod vplivom metode pasivne resistance in neubogljivosti po indijskem vzoru, ki so se je posluževali južnoafriški Indijci proti rasni diskriminaciji. Toda brez dvoma se bo Afrika danes mnogo več naučila pri Kitajcih.

„Naše narodno čustvo“ piše neki afriški list, „mora preseči narodnostne in zemljepisne meje in zajeti vse narode Afrike v skupnem boju za dosego samostojnosti in svobode. Bilo bi nam v škodo, če bi ne bili enotni, ko evropski kolonizatorji koordinirajo svoje načrte.“

SERGEJ VOŠNJAK:

NJEGOVA URA

Majhna soba z lesenim stropom. Na mizi je stala izdolbena repa, napolnjena z lojem, v njem pa je gorel košček vrvice od padala. Ta medla svetloba pa je le zadoščala, da smo se lahko dvignili s tal in odšli k mizi, ne da bi stopali drug po drugem. Toliko nas je bilo. Pa smo se vendar stisnili vsi okoli mize, čeprav ni bila nič kaj velika.

Gospodinja nam je prinesla veliko skledo žgancev in mleka. Prav hitro smo jo izpraznili in znova nam jo je napolnila. Lačni smo bili precej, saj smo skoraj brez oddiha hiteli od Ljubljane preko Biča in Zagorice — kjer smo se ves dan bili z Italijani — na pomoč hrvaškim brigadam, ki so med Vivodino in Krašiči obkolile italijansko divizijo pod vodstvom velikega zločinca Gambarre, namenjeno v Bosno za sodelovanje v IV. sovražnikovi ofenzivi.

Ko je po končani večerji prinesla gospodinja še dve cigareti, ki smo jih skupno pokadili — romali sta od ust do ust —, je bilo našim materialnim potrebam zadoščeno. In ob takem zadovoljstvu se navadno razvije prijeten pogovor o bojnih doživljajih ali o čem drugem, kar je pač komu pri srcu.

Peter, vesel študent iz Ljubljane, je vedno rad govoril o dekletih. Toliko ljubavnih zgodb in toliko imen svojih deklet nam je že povedal, da smo ga prav zares občudovali — gotovo je prečital že ogromno ljubezenskih romanov! Tudi tokrat je začel Peter takoj, ko je odložil žlico, da ga ne bi kdo prehitel in bi morda njegovo pripovedovanje ne imelo takšnega vtisa. Seveda je bila spet ljubezenska zgodba, podobna oni iz filma „Zakonski trikotnik“. Za njim so se oglašali še drugi, kar po vrstnem redu, kakor smo sedeli okoli mize.

Tudi jaz sem povedal svojo zgodbo, kako sem ubil sošolca. Napadli smo belogardistično postojanko pri Novem mestu. Streljal sem izza drevesa, ki mi je nudil dober zaklon. Pa me nekdo pokliče s pravim imenom. Stopil sem korak naprej, bil pa sem še vedno v zaklonu. Spet me je poklical in dejal, naj stopim k njemu, da bom imel tam boljši cilj. Zagledal sem ga v jutranji megli; ležal je na tleh, z glavo proti meni. Le triglavko z rdečo zvezdo sem videl, obraza pa ne. (Takrat so tudi belogardisti često nadeli triglavke, da bi nas premotili in nam vpadli v hrbet.) Hotel sem k njemu. Ko pa sem stopil iz zaklona, je s pijanim zmagoslavjem kričnil:

„Hudič, ali sem te!“

Istočasno je ustrelil. Ni me zadel. A kljub temu sem kričnil in se vrgel na tla. Belogardist pa se je dvignil in hotel k meni. Videl sem le njegove oči, polne pozverinjenega divjaštva in nečloveške zlobe. Izstrelil sem zadnji naboj, ki sem ga imel v puški. Belogardist je zakrilil z rokami, izpustil puško in se zgrudil brez besede.

Stopil sem k njemu. Ležal je na trebuhu, obraz je imel zarit v tla. Hotel sem vedeti, kdo je, da me pozna. Z noge sem mu obrnil obraz navzgor in spoznal nekdanjega sošolca. Usta je imel vsa penasta, na čelu pa mu je zevala drobna luknjica, iz katere je polzela kri...

Mrtev je bil, pa se mi je vendar gnusil. Prav zato, ker je bil nekoč moj šolski tovariš, pameten fant, a je postal tako nizkoten.

Vzel sem mu žepno uro — kot nekako bojno trofejo.

Pokazal sem tovarišem uro in marsikdo je pridal še kakšno na račun ubitega belogardista.

Nato je spet drugi začel svojo zgodbo.

Gospodinja, ki je ves čas poslušala, je odšla iz sobe in nam pri-

nesla hlebec kruha in skledo mleka. V medli lojenki svetlobi ni nihče opazil, da se je ženi tresla roka, ko je postavljala jed na mizo. Potem je prišla govoriti. Utihi smo in jo poslušali. Govorila je preprosto, besede so ji počasi in okorno prihajale iz ust. Pravila nam je o stvari, o kateri smo se učili že v šoli in ki smo jo v mladosti v polni meri okužali vsak dan — o materini ljubezni. Pa vendar se nam je njeno pripovedovanje zdelo nekaj povsem novega. Glas se ji je tresel in vsa je trepetala, ko je govorila, da je največja sreča za vsako mater njen otrok. Vse bi dala zanj, samo da bi bil srečen, rada bi umrla, če bi s smrtjo koristila njegovemu življenju. Toda zgodi se tudi, da mora mati pozabiti na srečo, da si mora izrjavati iz srca najdragocenejšo čustvo, da mora pozabiti na to, kar ji je najlepše in najsvetejše — na materinsko ljubezen in svojega otroka.

Nismo je razumeli, a njene besede so nas pretresle in vzbudile v

dušah nekaj neprijetnega. So ji mar fašisti ubili otroka?

Ženica je odšla v kuhinjo in zaslizali smo njeno ihtenje. Vse nas je objelo nekaj težkega, kakor zla slutnja, a nismo vedeli zakaj. Pogovor je postal dolgačen, nič ni bilo veselega razpoloženja.

Nekje daleč so zagrmeli topovi. Njih odmev je še večal moro, ki nas je obdajala. Mislili smo na smrt. Morda umirajo prav sedaj naši tovariši tam, kjer udarjajo granate. Pa nismo mislili toliko nanje. Oni so že vajeni smrti in ni jim težko umreti, saj vedo, da bo njih smrt rodila lepše življenje. Mislili smo na tiste, ki jih z ljubečim in trepetajočim srcem pričakujejo a jih ne bodo dočakali...

Šel sem ven, da bi dognal, kje streljajo. Takrat pa me je gospodinja poklicala v kuhinjo. Ponudila mi je kruha in slanine, pri tem pa tako čudno strmela vame. Njen pogled mi ni dal, da bi vzel kaj ponujenega. Pa mi ni nič prigovarjala, le njen pogled je postal vse bolj jeklenosiv.

Bogomir Magajna:

DEČEK

Mogočno cerkev svetega Antona ob tržaškem morskem Kanalu je obilo jutranje sonce. Ob Kanalu se je gnetla velika množica. Slišal sem kričanje. Neka ženska ob stojnici z dežniki je bila najglasnejša med vsemi.

„Tu, tu noter je padel. Moj bog, kaj takega!“ Dva mornarja sta stala v čolnu in iskala s kavlji, privezanimi na vrvi po dnu.

„Kaj je, kaj? Kdo je padel noter?“ sem vprašal dečka, ki je imel kakih dvanajst let.

„Ne vem“, je odgovoril, strmeč neprestano v valove, „res ne vem.“

„Joj, moj dežnik! Lep, nov dežnik, s svilenim obodom in slonokoščeno palico, vreden šesdeset lir in še več! Tak dežnik mi je burja vrgla v kanal. Joj, moj dežnik!“

Nasmejal sem se.

Deset lir dam tistemu, ki ga najde“, je še zmerom kričala prodajalka.

Neki deček je pristopil tik k meni in na mah vzbudil mojo pozornost. Obleden je bil samo v kratke, večkrat zašite hlače iz modrikastega platna. Opazil sem, da je bilo poleti v Trstu mnogo revnih otrok tako obledenih. Po prsih in hrbtu je bil že skoraj črne barve, ki jo je vžgalo sonce. Po ramenih so se mu spuščali rumeni lasje, ki so bili po svoji barvi podobni žarkom tam nad kupolo svetega Antona. Veter mu jih je pihal čez čelo in čez velike oči, s katerih jih je spet metal nazaj z lahnim sunkom glave.

„Deset lir“, je zamrmral otrok in se pognal na glavo v vodo.

Kljub vsej slikovitosti, ki jo pripisujejo temu Kanalu, je bila voda

Poskušal sem ji z obraza razbrati njeno misel. Jo mar spominjam na njenega otroka?

„Ali rad ubijaš?“

To vprašanje me je še bolj zmedlo in razbilo vse, kar sem si mislil o njej. Pa sem ji še precej mirno odgovoril:

„Težko je koga ubiti in tisočkrat rajši bi bil doma, kakor pa da tavam tu okoli. A treba je, prav zato, da homo lahko živi, v miru srečno živi in delali za srečo nas vseh.“

„Vem, taki ste partizani...“

Sam je nisem mogel ničesar vprašati, tako so mi misli hitele sem in tja. Zdaj so obstale pri njenem hladnem, trdnem, a boleznem obrazu, potem spet pri moji materi, ki nič ne ve, ali sem živ ali mrtev, pa se spet zapletle v njeno pripovedovanje o materini ljubezni. Zdelo se mi je, da sanjam mučne, težke sanje, ko človek nima moči, da bi premagal moro, ki ga tlači. Iz omotičnega razmišljanja me je predramil njen glas:

„Kako je bilo ime tistemu... belogardistu?“

Sedaj sem vedel vse. Njeni pogledi in njen izraz, njeno govorjenje in vsa njena bol — vse mi je postalo razumljivo. Vedel sem, zakaj je vztrepetala, ko je zagledala (Nadaljevanje na 4. strani)

blatna, zamazana, skoraj črna. Prazne steklenice in kosi pokvarjenih, neužitih buč so plavali med šopi vsakovrstnih odpadkov po vodi. Mornarja v čolnu sta začela vpiti, da bosta že sama s kavlji poiskala dežnik, a fant je že izginil pod površje. Priplaval pa je kmalu nazaj po sapo.

„Vse temno je notri“, je rekel, „preveč blatno je, ne vidi se prav nič. Tipati bom moral z rokami.“

Krog las se mu je že ovilo vlaknato blato in šop zelenih zamazanih alg mu je obdajal ramena.

Po dolgem iskanju je z najbolj veselim obrazom privlekel dežnik iz vode. Splezal je po zidu in ga izročil ženski. Res da je bila svila zamazana z blatom, prav začudil sem se, ko se mu je ženska zahvalila z dobrodušnim nasmehom.

„Prosim, dajte deset lir, gospa!“

„Kaj, mali, kjer pa naj vzamem deset lir?“

„Pa ste rekli, gospa!“

„Seveda sem rekla. Pa kakšen je dežnik, poglej!“

„Pa dajte pet lir!“

Vedel sem, da je le s silo zadrževal solze.

„Ne morem, mali!“

„Pa dve, gospa!“

„Tudi ne morem. Kaj si pa sploh naredil? Zastonj si se kopal na prepovedanem mestu in še čolna ti ni bilo treba plačevati, da bi se vozil v kopališče.“

„Dajte eno!“

„Na, ker si že tako siten!“

Pa mu ni dala lire, ampak dvajset stotink.

„Vidiš, pomarančo si boš lahko kupil.“

Gledal jo je nekaj časa osuplo, nato pa ji s silo zagnal tistih dvajset stotink v tolsto lice. Ljudje so se začeli smejeti, ženska pa na vso moč kričati. Zmerjala je dečka z vsemi mogočimi priimki in klicala stražo.

Deček je odšel proti morju. Stopil sem za njim.

„Počakaj! Kako ti je ime? Kam greš?“

„Grem na pomol. Tam lužči stric z vilicami školjke. Jedel bi rad. Lačen sem.“

„Ste revni doma?“

„Oče mi je umrl. Mati ne dobi dela. Že več dni jemo samo školjke, ki jih nalovi stric. Tudi on je brez dela. Stanujemo tam gori.“

Stegnil je suho ročico proti gornjemu mestu in oči so mu gorele v čudnem lesku.

Mati je slabotna. Ko bom velik, bom služil jaz, zdaj pa sem še premajhen, da bi služil za vse.

(Odlomek iz Primorske novele).

Stendhal:

VEST

Predvčerajšnjim sem se sprehaljal proti Jenskemu mostu na strani, kjer leži Martovo polje. Pihal je hud veter. Seine je bila razburkana in me je spominjala morja. Z očmi sem sledil čolničju, do roba napolnjenemu s peskom, ki je hotel na drugi strani Seine blizu nabrežja Bons Hommes priti skozi zadnji obok mostu.

Nenadoma se čolnič preukne. Zagledam čolnarja, ki poskuša plavati. Pa mu gre težko. „Utonil bo, neroda“, sem si dejal. Prišlo mi je na misel, da bi skočil v vodo. Toda star sem sedem in štirideset let in imam revmatizem. Bilo je mraz, da je kar rezalo. „Morda skoči kdo z drugega brega“, sem pomislil.

Proti svoji volji sem opazoval. Mož se je ponovno prikazal nad vodo in kričnil. Naglo sem se oddaljaval. „Bilo bi tudi preneumno od mene!“ sem si govoril. „Kdo me bo obiskoval, ko me bo hud revmatizem priklenil na posteljo? Kdo se me bo spomnil? Sam bom umiral od dolgega časa kakor lani. Le zakaj je ta osel čolnar, če ne zna plavati? Sicer pa je bil čoln preveč naložen.“

Bil sem že kakih petdeset korakov od Seine, ko spet zaslišem krik potapljačevega se čolnarja, ki kliče na pomoč. Podvojil sem korak. „Vrag ga vzemi!“ sem si dejal in začel misliti na nekaj drugega. Ne-

nadoma me spreleti: „Poročnik Louaut, ti si reva. Še četrte ure in mož bo utonil, ti pa se boš vse življenje spominjal njegovega krika.“ — „Reva!“ je rekel glas moje previdnosti. „To je kaj lahko reči! Kaj pa tistih sedemindeset dni, ko me je lani revmatizem priklenil na posteljo...“

Vrag ga vzemi! Če si čolnar, morda zna plavati!“

Kar se da hitro sem stopal proti Vojni šoli. Nenadoma zaslišim glas:

„Poročnik Louaut, vi ste strahopetec.“ Ob tej besedi sem se zdrsnil. „Aha! Sedaj gre zares!“ sem si dejal in stekel proti Seini. Na bregu sem hitro odvrnil sukno, škornje in hlače. Bil sem najsrečnejši človek na svetu. „Ne, Louaut ni strahopetec, ne, ne“, sem si govoril glasno.

Res sem brez težave rešil moža, ki bi bil sicer utonil.

Kaj me je pripravilo do tega lepega dejanja? Pri moji veri, strah pred prezirom, tisti glas, ki mi je dejal: „Poročnik Louaut, vi ste strahopetec.“ Kar me je najbolj presunilo, je bilo to, da me tedaj glas ni tikal. „Vi ste strahopetec!“ Brž ko sem doumel, da lahko režim tisto nerodo, je to zame postalo dolžnost. In če ne bi skočil v vodo bi samega sebe preziral.

(Prevod iz francoščine)

KAZEN

Ivan Tavčar:

Učitelj Kapus položi palico pred se in vpraša: „Ali ima še kdo kaj povedati?“

Res se dvigne Albin Kanduž, bogatega trgovca sorodnik in zategadelj Kapusov prvi ljubljenelec. Rad je tožaril in tudi danes je založil: „Topolščak je slovenski govoril.“

Pa je bil spet ogenj v strehi! Učitelj je kar tulil: „Slovenski, kakor krščanec in perice! Ali že nisem desetkrat prepovedal? Zverina, kdaj si že vendar zapomniš? Hajdi v oslovsko klop, ker si res osel!“

Janezek je moral v posmeh razredu odriniti v najzadnjo klop, ki navadno ni bila zasedena ter je slovela pod imenom „Eselbank“.

Pa tudi sedaj se pouk še ni pričel. Kapus je iz svoje suknje ob steni izlekel velik zavitek ter spregovoril z važnim glasom: „Gospod direktor so na mojo prošnjo dovolili denar za nov jezik. Stari res ni bil več za rabo!“

In iz zavitka je počasi izlekel dolg kos usnja, ki je bil na eni strani prevlečen z rdečo barvo. V tisti dobi je bil tak „jezik“ imenitno vzgojevalno sredstvo.

„Radoveden sem“, je pristavil Kapus hudobno, „kdo ga bo prvi nosil?“

Sedaj se je že pričel pouk!

Janezek Topolščak je med tem poukom tičal v zadnji klopi. Mali možgani so delovali, a želodec se je že tudi oglašal. Lačen je bil in v sramoti je tičal. Ta dva občutka sta ga morila kakor težak mlinski kamen. Pričel je misliti, kaj je prav za prav takega storil, da je moral v oslovsko klop. Govoril je slovenski! Je li bila to taka pregreha, da je moral zaradi nje v zadnjo klop? Oče in mati govorita ves dan slovenski, pa ju nihče ne pošilja v oslovsko klop! In Marička molči z njim vsak večer, vsako jutro, pa vedno le slovenski! Pretrgalo se je nekaj v njegovih duši in revček je občutil, da se mu godi gola krivica. Temu občutku se ni mogel upreti. Vstal je ter trmoglavo zaklical: „Tu že ne bom sedel!“

Kakor satan je planil Kapus pokonci: „Renitenca! Upornost! Rajtšola!“

Usodna beseda! Rajtšola! Groza je legla po vsem razredu. Boljša sr-

ca so se bojzljivo oglašala: „Janček, beži!“

Anton Pengal — Obermusterschüler — se je zavedel svoje naloge. Hitel je k vratom in se postavil prednje, da bi „konjiček“ ne ušel iz razreda ter tako onemogočil imenitni pouk v jahanju.

Kapus je škripaje z zobmi planil s svojo paličico proti zadnji klopi. „Janček, beži!“

Otroka se je polastil silovit strah. Kar vse na njem je otrpnilo in kakor v megli je videl prihajati svojega trinoga. Po razredu je spet zagostolelo: „Janček, beži!“

Ojunačil se je ter skušal na drugi strani uiti iz oslovke klopi. Pa se mu ni posrečilo. Bliskoma mu je bil razljučen učitelj za hrbtom in sekal po njem, ne da bi štel udarce, ne da bi pazil, kam so padali. Dvakrat, ali trikrat je zadel po glavi, da se je Jančku zasvetilo in zarjalo pred očmi.

„Naj se ti zrahlja prazna buča!“ je vpil. „Prav je!“

Rajtšola bi se nadaljevala, da ni pozvonilo. Kapus je zgrabil dečka za tilnik ter ga vlekel h katedru.

„Sem vedel, da ga boš ti prvi nosil!“

To rekši, mu je obesil rdeči usnjati jezik okrog vratu.

Tedaj je bila navada, da je moral vsak učitelj voditi svoj razred do glavnih vrat, kjer so se potem šolarčki razšli po šolskem trgu.

Kapus je tisti dan prav tako vodil svoj razred. S sabo pa je vlekel Janeza Topolščaka, ki je nosil rdeči jezik okoli vratu. Pri stopnicah ob prvem razredu ga je postavil k steni, nakar so vsi razredi stopali mimo nesrečnika, ki je bil izpostavljen na sramotilnem odru. Ko je bilo defiliranje končano, je mali Topolščak v nekaki omotici taval po stopnicah nizdol.

Okrog enajstih sta prišla na šolski trg avstrijski minister Metternich in ruski diplomat Nesselrode. V živahnem razgovoru sta korakala gor in dol pred licejskim poslopjem. Pri svojem razgovoru sta bila obšla tik glavnega vhoda. Tam je ležal nezavesten deček. Prav zelo si je bil onečedel revno oblekeo.

„Kako čudo!“ je vzkliknil grof Nesselrode. „Pri vas se že taki dečki opišejo do nezvesti!“

Metternich se je sklonil ter odgovoril: „Meni pa se zdi, da to otroče umira!“

Kakor blisk se je nato raznesla vest, da je učitelj Kapus enega svojih učencev pretepel skoraj do smrti!

Sergej Vošnjak:

Njegova ura

v mojih rokah belogardistovo srebrno uro. Sedaj sem čutil vso njeno bol, videl vso njeno dušo. Bila je ona — njegova mati! Žena, o kateri smo vedeli, da je prav pridno delala za partizane in ki nas je tako prijazno gostila, čeprav nismo bili prvi, ki smo jedli v njeni hiši. Nisem imel dovolj moči, da bi se ji ozrl v obraz. Sploh ne vem, kam sem gledal — videl nisem ničesar. Ustnice so same zašepetale:

„Stanko...“

Vse je utihnilo; grmenje topov v daljavi in pokašljevanje dežurnega, ki je stopal pred hišo sem in tja. Samo dvoje src je z vso silo utripalo. In v teh utripih sem poslušal bitko, težko in kruto, ki se je bila v srcu žene. Kdo bo zmagal? Zavest pravičnosti, ljubezen do velike stvari, ali večna materinska ljubezen? Da, ko bi se oboje dalo združiti! Saj sta vzrastli obe ljubezni skupno, v istem srcu in za iste cilje.

Dva mogočna stebra sta se zamažala v njeni duši. Oba sta bila trdna, da ju ni bilo mogoče zrušiti. Prvi je bil steber same najčistejše ljubezni, materinske ljubezni. Pričela ga je graditi še prej, kot ji je njen najdražji prvič zavekal. Gradila ga je počasi, a vztrajno in trdno. Drugi steber je nastal iz prvega in ni bil nič manjši. Bil pa je to ogenj ljubezni in sovraštva obenem — ljubezni do pravice in brezmejnega sovraštva do vseh zatiralcev. Pričela ga je graditi mnogo pozneje kot prvega, a gradila ga je hitreje... Mislila je, da so ji fašisti odpeljali sina v taborišče. Ni slutila, da je pri belih.

Sedaj pa se je vse to zažemnilo. Zrušiti ni mogoče ne prvega in ne drugega, saj je oboje tako vztrajno gradila v svojem srcu. Ne, porušiti tega ni mogoče, morda le zatajiti? A kaj? Ljubezen ali zavest, ki je vzrastla iz te ljubezni?

Naj obsodi in prekolne njega, ki se bori za pravično stvar, kateri je tudi ona posvetila vse svoje misli? Ali naj mu odpusti, čeprav ji je ubil sina?

Neskončno dolga se mi je zdela tihota, ki je zagrinjala izid krutega boja. In zdelo se mi je, da čujem nekod iz daljave izmučen šepet:

„Zakaj nisi fašist, zakaj nisi zločinec, da bi te lahko preklela! Po-

tem bi mi bilo laže. Če je moral umreti, zakaj ga niso ubili rajši oni, tisoč in tisočkrat prekleti ubijalci, ki jim je služil! Srce bi se še bolj napolnilo s sovraštvom, a vest bi mi ostala čista.“

Mraz se mi je po žilah vse bolj raztezal po telesu, vse ude in misli mi je nekaj stiskalo, kot grozoten oklep sem čutil okoli sebe. Hotel sem biti sam, hotel sem ven, na prosto... A kakor bi uganila moje misli, je stegnila svoje roke proti mojim in zašepetala:

„Vem, da ti je težko, pa vendar ostani! Daj mi roko! Saj je čista, čista kot je bila moja nekoč. Sedaj sem si jo oskrunila z lastno krvjo...“

Čuden občutek me je spreletel ob dotiku njenih rok. In šele dolgo potem sem imel toliko moči, da sem ji pogledal v obraz. Zdelo se mi je, da vidim v njem odraz svojega. Vztrepetal sem v spoznanju in občudovanju veličine materinskega srca...

Njen obraz je bil mnogo lepši kot prej, čeprav se ji je koža še bolj zgrbančila v gube...

Spet sem slišal kanonado v daljavi in korake dežurnega pred hišo.

Rdečkastosinja svetloba je že tiščala od vhoda, ko sem odšel iz kuhinje. Konjevodci so že krmili svoje živali — pred nami je bila še dolga pot. Šel sem mimo njih na skedenj in se spustil v kup stelje. Spoznal sem novo zgodbo o krutosti življenja. S hrepenenjem ga je čakala — pisal ji je, da so ga odgnali v internacijo. Ponosna je bila nanj in s ponosom prenašala svojo bol. In ko ji je nekoč sosed, ki se je vrnil iz Novega mesta, povedal, da ga je videl tam, med belimi, mu tega še malo ni verjela. Da bi jo on nalagal? On? Ne, to ni bilo mogoče! Saj mu je dala več kot življenje, dala mu je vse, kar je imela lepega, dala mu je vso svojo ljubezen, dala svojo mladost. Lasje so ji osiveli in lica so ji razjedale brazde, dlani so ji postajale vedno trše in hrbet vedno bolj upognjen! Pa vendar jo je nalagal, izdal njeno veliko ljubezen...

Ko smo se zjutraj poslavljali od prijazne vasi, sem stopil k ženici in ji ponudil sinovo uro. Ni je hotela sprejeti. Pustil sem jo na mizi...

Med pohodom proti Hrvatski sem

večkrat zadremal. Noge so se kar same od sebe premikale, dokler niso zadele ob kamen ali stopile v jarek in sem se prebudil. In v dremotici sem imel pred očmi lik žene, ki sem ji ubil sina. Natanko sem videl njene poteze, ves od dela in trpljenja razoran obraz. V očeh pa se mi je zdelo, da vidim v vsej njeni bolesti tudi iskrico samozvesti, zavesti pravičnosti in moči srca.

Ko smo se čez mesec, po zmagi nad Italijani in ustaši, vračali iz Hrvaške, smo se nastanili blizu vasi, kjer je živela ženica. Prišla me je iskat in povabila me je na dom.

In pozneje, kadar sem hodil po tistih krajih, me je vedno pogostila in me je sprejela kakor mati sina...

Pa tudi srebrno uro je hranila kot svetinjo v spomin na svojo veliko ljubezen.

Zofka Kveder:

CESTAR

Po zelenih pašnikih nad vasjo se vije bela cesta; kakor bel pas se vije okrog gladkega hriba in se izgublja daleč tam v gorah. Udobno se razteza in zavija — široka, gladka, kakor dekljisko čelo. Lep je pogled z nje na obsežna pisana polja v dolino. Cestar jo ljubi in neguje. Nasiplje jo in poravnava, ne štedi s trudom in naporom. Ponaša se z njo.

„Moja cesta“, pravi. Vzgojila ga je, vzredila. Ko je bil še majhen in slaboten, je mati zanj prosjčila ob cesti, da ga je lahko nasitila. Na cesti je odrasel. Sledove prvih korakov je zapustil v njenem prahu, prvi kruh je zaslužil na njenem kamenju.

A zdaj je tu gospodar!

Ljubi jo, ceni jo, saj hrani njega in njegove.

Družino ima — sina, da lepšega ni v deželi. Kakor da je iz železa, tako je mlad in močan.

Kočijaž je, a njegovi vranici, ognjevit in drzni, drve po cesti, kakor da se vozi vojvoda. Kadar završne in poži z bičem, se vzdigne prah vse tja do zelenih gozdov.

Vranici, čili kakor vrag, a cesta gladka!

Danes stoji cestar sredi ceste in si briše znoj s čela. Vročina žge, nebo je razžarjeno, niti bilka se ne zgane. Truden je cestar in zaspan,

rad bi legel v hlad pod grmičevje, da si malo odpočije. Pa ne sme. Cesta je pražna in izsušena. Najhujši prah mora pomesti, da ne bo v napoto — kako naj si odpočije!

Ves bel od prahu stoji in poslušaj. Iz daljave začuje močan peket konjskih kopit. Vsekakor nekdo naglo vozi.

A kaj je to? Divji krik se razširi po hribih in dolinah in že plane voz izza ovinka. Konji drve kakor obsedeni. Prazen voz odkakuje, ob strani pa se vleče nekaj črnega po prahu.

Vranici, sinovi vranici!

Cestar okameni. A v hipu skoči pred konje. Podro ga in planejo preko njega. Obraz in roke so ranjene, srajca na prsih raztrgana, krvava.

Ne čuti bolečine. Skoči pokonci in drvi za vozom v poblazneli grozi.

„Sin! Sin!“

Najde ga daleč tam za drugim ovinkom. Ubitega, razmrcvarjenega. Zgrudi se kraj njega v prah, ga privije na svoje gole, ranjene prsi, ga kliče, prosi, roti. Potem sede poleg njega in zatuli, zategnjeno, čudno, kakor ranjena zver. Sonce mu žge na glavo, mu pali okrvavljene prsi, ranjeni obraz, on pa samo gleda, topo in nepremično gleda, kako ta cesta žejno, pohlepno pije kri, toplo kri njegovega sina — najdražjega.

Po naši zemlji

Učiteljstvo na Koroškem zagrenjuje šolarjem pouk v slovenščini

Uspeh slovenskega pouka na naših ljudskih in meščanskih šolah je odvisen v veliki meri od idejne nastrojenosti učnih moči, učiteljstva. Ni vse eno, s kakšno vneto, s kakšno ljubeznijo do stvari ali z nevoljo, učitelj stvarino predava in uči. Tistih malo uric slovenskega pouka ne more biti uspešnih, če je učitelj jeziku, ki ga mora poučevati, sovražno razpoložen. Nežleto možnosti najde, da učenec zagreni veselje do slovenskih učnih ur. Najbolj pogosto kažejo učitelji zaničevanje in omalovaževanje slovenskega jezika, skušajo otrokom vcepiti prepričanje, da nikakor ni potrebno, da bi se slovenskega jezika učili, prav kakor ljudje od včeraj, ki se niso ničesar naučili iz preteklosti in ustvarjajo v šolarjih zavest, da je slovenski jezik nižje vrste, jezik hlapcev, in dekel, manj vreden kot nemški, ki je po njihovem mnenju jezik gospode, jezik „Herrenvolka“. To je ena plat, ki ovira zadostne uspehe slovenskih učnih ur in jemlje šolarjem veselje do slovenskega pouka.

Učitelji pa uporabljajo še druga sredstva, ki zagrenjujejo otrokom slovenske ure. Pogosto se dogaja, da učitelji tudi otroke, ki kažejo vneto za slovenski jezik, šikanirajo, za vsako malenkost kaznujejo, in jih držijo strožje in pritiskajo pri redih. Mnogo učiteljev je pri poučevanju slovenščine nevoljnih in razdraženih ter uprizarjajo šolarjem vsakovrstne krivične neprijetnosti.

Take učne metode nikakor ne morejo roditi uspehov. Poleg vsega tega pa učitelji tudi s svojim zgledom v javnem življenju ne ustvarjajo veselja do slovenskega jezika v svojih učencih, ker po naši zemlji se družijo po večini z narodnimi šovinisti in stojijo v prvih vrstah zaganjačev v slovensko narodno telo. Ko vlada v učiteljstvu tak duh, se otroci v šolah ne bodo dosti naučili materinega jezika, še manj pa bodo vzgojeni v zvestobo do svojega lastnega naroda. Ne gre samo za to, da bi učitelj obvladal nekoliko slovenščine, gre predvsem tudi za duh, komu je izročena naša učna mladina.

Tako je v šolah, kjer je pouk slovenščine obvezen, enako pa tudi v šolah, kjer je slovenščina neobvezen predmet. Še se najdejo pametni starši, ki uvidevajo, da je koristno, če se otrok nauči obeh sosednjih jezikov in zaradi tega prijavljajo svoje otroke tudi k slovenskim uram. Ali način poučevanja je tak, kakor navedeno, in šolarji imajo vedno manj veselja do slovenskih ur.

Tako je po naših vaseh v ljudskih in v mestih v meščanskih šolah in primere iz šol lahko navedemo, da imenujemo samo meščansko Hass-

nerschule in Marijanigše v Celovcu, ali šolo v Pogrčah. Tako delajo učitelji iz lastnega nagona in privzgojenega nagiba z namenom, čim manjšemu številu odpirati lepoto slovenskega jezika in odkrivati bogastvo slovenske kulture ter prepričati v mladih srcih zavest, h kateremu narodu pripadajo. Tendencia v naših šolah je germanizirati našo mladino. Zato je borba za šolo in učne moči, ki bodo ustregale zahtevam polnovrednega naroda že od nekdaj, in ne more biti prej končana, dokler te zahteve ne bodo postale dejstvo.

Jugoslovanski filmi v okviru prvomajskih proslav

Prvi maj — praznik, ki so si ga delovne množice priborile, je praznilo tudi naše slovensko delovno ljudstvo na Koroškem ter je moglo po posredovanju Slovenske prosvetne zveze v okviru teh proslav prisostvovati predvajanjem jugoslovanskih filmov „To ljudstvo bo živelo“ in „Parada mladosti“.

Predvajanju filmov so prisostvovali v nedeljo, dne 30. aprila v Železni Kapli, 1. maja v Borovljah, 2. maja v Pliberku in 4. maja v Vrbi.

Veličastni film „To ljudstvo bo živelo“ kaže silo malega naroda, ki

se je uprl nasilju, ker ljubi svobodo nad vse. Čim več grozodejstev je kopičil in čim bolj kruto je pritiskal okupatorski nasilnik, tem bolj je rasel upor, vrste narodnoosvobodilne vojske, partizanov, so se množile, žrtve so padale in ljudstvo, ki je zaupalo v lastno moč, je zmagovalo. Film „Parada mladosti“ prikazuje fizikalno parado jugoslovanske mladine in narod, ki ima tako mladino, je lahko ponosen, ker njegova je bodočnost.

Filma sta napravila na vse zbrane močan vtis.

Borovlje. — Prvomajske proslave so potekle v Borovljah zelo mirno in brez vsakega življenja. So pač bile pravi odraz neborbenosti organizatorjev, ki jim je prvi maj postal le še parada blaženega zadovoljstva s samimi seboj. SPOe in KPA sta prvi maj praznili vsaka zase in ločeno. Zjutraj so vzdrmile Borovljance budnice obeh strank. SPOe-jevci so imeli svoje zborovanje na glavnem trgu, kjer je govoril deželni poslanec Krassnig. KPA-jevci pa so se zbrali na kolodvoru in od tam korakali na avtobusno postajo, kjer je govoril njihov edini deželni poslanec Tschofenig, ki je imel ob klavernem preostanku najlepšo prilžnost spoznati napačno pot njegove šovinistične, pa tudi kominformistične politike. Zato je bila za

mnoge bolj važna zadeva v Doleh pri Jurklnu, kjer so imeli ples, srečolov in kegljanje na dobitke.

Spominjamo pa se še prve prvomajske proslave pred nekako 45 leti v Borovljah, ki je Borovljance silno razburila, kot bi izbruhnila revolucija. Takratni gospodarji mesta so bili tedaj še sami velenemci, „deutschnational“ so se imenovali, čeprav so nekateri znali le zelo slabo „tajč“, vendar so se imeli za „nobel“ in gosposke. V takih razmerah so bile proslave seveda nemogoče. Toda že so se znašli pogumni fantje in odprli zapornice potoka, da je voda tekla po produ. Potok je postal suh ter turbine in strojnice v tovarni so obstale. Na ta način so za nekaj časa ustavili delo. Posledica tega pa je bila, da so

„saboterje“ odslovili iz tovarne in nekatere celo zaprli.

Mi pa smo praznili prvi maj tudi s tem, da smo v lepem številu prisostvovali predvajanju jugoslovanskega filma „To ljudstvo bo živelo“.

Vogrče. — Prvi dan maja je bilo v Vogrčah prav svečano razpoloženje. Topiči so pokali in ta pomladanski dan sta sklenila zvezo za življenje Lubasov Mihej in Nachbar Nežka. Mihej je organist in Nežka je pevka. Nevesta je iz ugledne narodne Jopove družine v Cirkovčah.

Želimo mlademu paru obilo zadovoljstva v novem stanu in sreče na bodočem skupnem domu!

Dobla ves. — Bodočnost naroda je mladina, kakor povesod, tako tudi pri nas. Da se bodo naši najmlajši ohranili kot del slovenskega naroda, smo začeli pri nas s pionirski. Okoli trideset najmlajših nas je krenilo na to pot iz vseh krajev Dobrle vasi. Učimo se igrice, koloplese in kdor koli pripoveduje za nameček vedno tudi kakšno pravljico. Najbolj pa se veselimo knjig, da jih sami prebiramo in se učimo. Poizkusite tudi drugod s takim delom za naše malčke, saj se jim v šolah tako malo ali nič ne nudi izobrazbe v domačem jeziku.

Kar pa se pionirski učimo in znamo, boste lahko prvič videli in slišali na materinskem dnevu. Takrat pridite in prepričajte se.

SPZ naznanja

Centralni oder Slovenske prosvetne zveze

bo gostoval dne 21. maja 1950, ob 15. uri, z igro:

„ZA PRAVDO IN SRCE“

na Bistrici na Zilji pri Nežmanu. Pridite tja in oglejte si dramo iz nekdanjih dni.

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ v Svečah vabi v nedeljo, dne 14. maja 1950, ob 15. uri, na

MATERINSKI DAN

v proslavo naših mater.

Na dnevnem redu bo pozdravni nagovor — petje — deklamacije — recitacije — prizori. Vse točke bodo uprizorili naši najmlajši.

Prisrčno vabljeni.

Pogledal je proti nebu, ki ga je pobarvala dnevna luč, potem je z očmi, ki so se podnevi svetile, kot bi bile porasle z mreno, ki so pa rezale mrak in zoro z nedoseženo bistrostjo, oprezno obšel gozdni rob okrog in okrog goličave. Ob tem času si včasih mogel opaziti divjačino, ki je prihajala na pašo. Danes je šantač zastoj stal tih kot štor — ničesar ni mogel zapaziti...

Pač... Zadaž na tilniku ga je nekaj zasrbelo, da je nehote segel z roko tja... Tam zgoraj na levi strani, kjer je bilo v zaščiti bohotnega smrečja postavljeno lovsko opazovališče, imenovano grofovsko stojišče, rezervirano le za grofa in za njegovo družino — tam je nekaj zamigalo...

Šantač je navel vid, a že je poblede in se ves sključen stisnil za deblo...

„To je lovec Nadlar...“ je zašepetal in vročina ga je občila, „lovec Nadlar in s — puško...“

Iz svojega skrivališča je kakor mačka sledil slehernemu gibu odkritega lovca in videl, kako je nekaj časa molče opazoval zgradbo stojišča, potem je pristopil bliže in začel otipavati lestvo, ki je vodila nanj, kot bi se hotel prepričati, ali je stavba še dobra, nepoškodovana... Naposled je šantač mogel videti, kako je lovec Nadlar zlezal po lestvi na stojišče, kjer je prav tako preiskoval njegovo trdnost in zanesljivost.

„Hudič!“ je šantač strupeno zaklel.

Lovec Nadlar se je medtem spel

skopal na tla. Nekoliko je še postal, potem pa je krenil čez gornji konec prelihe, s širokimi koraki, kakor so znali hoditi samo grofovski lovci. Izginil je v gozd tam, kjer je glavna pot vodila navkreber po položnem slemenju Požganice.

„Hudič!“ je še enkrat siknil šantač. V prvem hipu se je hotel zagnati za lovčevim sledom, da bi ga še naprej pasel, kakor je znal samo on, toda koj si je premislil.

„Dovolj sem videl...!“ je zamrmral in stopil na zdaj že svetlejšo jaso. Kljub jutranjemu hladu mu je znoj lil po hrbtu, tako ga je ta prikazen zastražila. Toda to ni bil navaden strah pred lovcom, ki ga šantač kot razvpit, a nikdar odkrit divji lovec ni poznal — to je bil čuden strah neprijetnega spoznanja.

Takoj nato jo je udril čez goličavo, ne meneč se za težko roso, ki mu je lila za cokovnice, ter se spustil na oni strani po bregu nizdol proti Jazbini. Sonce še ni posvetilo na strugo zelene Jazbine, ko je Nicnar že izvedel za šantačevo odkritje.

Že od lanske jeseni si noben grofovski lovec, bodisi nadgozdar bodisi kdo drug, ni upal v revir, niti s puško, a tudi ne golorok; vsi so se poskrili, pa so vladali divji lovci. Starim poklicnim strastnežem so se

pridružili številni novi tovariši, delavci, bivši vojaki, ki so z vojaškimi puškami strahovali vse revirje in brez pomisleka streljali za vsakim predstavnikom lastnika, če so ga kje srečali.

Zato je bila Jazbina upravičeno presenečena. Vedela je, da je tisto jutro lovec Nadlar pregledal svoj revir po pošniku, Kristan v Perovju, Lojen v Bistri.

Prejšnji dan so bili namreč poklicani na Ravne vsi uslužbenci gozdarske uprave grofov Thurnov, kjer so bili predstavljeni novemu državnemu sekvestru Thurnovih veleposestev, Pupisu, ki ga je poslala deželna vlada. Jazbina ni vedela, da je ta državni sekvester gozdarskim uslužbencem takole govoril:

„Deželna vlada ve, da so se od prevrata razpasle po revirjih grde razvade, da cvete kraja divjačine, da se razni sumljivci vedejo kakor pravi lastniki. Razne tuje, fanatične ideje motijo ljudstvo... Revirji, naše najdragocenejše narodno premoženje, so medtem mnogo trpeli in skrajni čas je, da se to neha! Mi bomo to dosegli, četudi bomo primorani poseči po najstrožjih merah. Kako bo naša mlada država ravnala s fideikomisi, z veleposestvi, tega danes še ne vemo. Če pa pride do izvedbe agrarne reforme, morajo

Ali pridelki in živila, zrasla z umetnimi gnojili, res škodujejo zdravju

To vprašanje mi je ob priložnosti letošnjih zimskih težajev Slovenske kmečke zveze stavil mlad absolvent neke višje kmetijske šole.

Taka in podobna vprašanja niso nova in jih je marsikje pred zadnjo vojno umetno ustvarjala tudi pre-kupčevalska trgovina za živila v svojem konkurenčnem boju za trge in za prodajo. Tako so n. pr. posamezni trgovci oz. branjeveke na Dunaju opremile kupe za prodajo namenjenega krompirja z napisom: „Temu krompirju ni bilo gnojeno z umetnimi gnojili!“

S tem opozorilom so hoteli prodajalci meščanskim kupcem, ki se vsega, kar prihaja z dežele, tako zelo bojijo, da bi ne bilo „umetno“, dopovedati, da je krompir zrasel samo na naravnem gnoju, ne na umetnem, in da je zato boljši.

Pa ne samo kakovostno naj bi bili pridelki z zemlje, ki ni bila gnojena z umetnimi gnojili, boljši, marveč bi naj ti bili tudi zdravju bolj prikladni. Umetna gnojila naj bi pospeševala razna živčna in črevesna obolenja ter nastanek raka in naj bi končno zadrževala rast.

Čisto resno so širili celo v inteligenčnih krogih podobne neumne ali zlobne vesti. Kaj pravi k temu znanstvena preizkušnja?

V živalsko-fiziološkem inštitutu v Lipskem so dva in pol leta delali vsestranske tozadevne poizkuse s podganami. Eni skupini podgan so krmili samo živila, ki so zrasla na z umetnimi gnojili polno gnojeno zemlji. Tudi pri pokladanju mesa in mleka so gledali na to, da je izviralo od živali, ki so bile krmljene samo s krmo iz z umetnimi gnojili gnojene zemlje.

Drugi skupini podgan pa so pokladali skozi dve in pol leta samo živila, ki so zrasla le na naravnem, torej ne umetnem gnoju.

In kaj je bil uspeh teh znanstvenih poizkusov?

Podgane, ki so bile krmljene le z živili pridelanimi na zemlji, ki je bila polno gnojena z umetnimi gnojili, so glede rodovitnosti, števila potomcev in dolžine življenja znatno prekažale druge z navadno krmo krmljene podgane, dočim v rasti in zdravju ni bilo razlike.

O morebitnih stranskih škodljivih učinkih umetnih gnojil na živila po izvršenem uživanju torej ni govora, temveč prav obratno!

Vsaj n. pr. vsakdanja izkušnja uči, da imajo s forfor, umet. gnojili gnojeni posevki močnejšo slamo in da dajo več klenega zrnja. Posebno ajda pognojena s superfosfatom šestokrat močno suje „“, kakor pravijo v Podjuni. Gnojenje s fosfornimi umetnimi gnojili torej ne poveča samo množine pridelka, ampak tudi kakovost, ker zviša v pridelkih množino beljakovine in fosforja, ki je za ustvarjanje beljakovine mesa in mleka ter za rast kosti pri človeku in živini tako nujno potreben.

Kako zelo povečuje gnojenje z apnom ali z umetnimi gnojili, ki vsebujejo apno, n. pr. s tomaževo žlindro, apnenim dušikom in apnenim amonijevim solitrom, tudi mno-

žino najlažje prebavljivega apna v živilih in pridelkih, nam kaže naslednja znanstvena preizkušnja:

Množino apna v odstotkih vsebujejo rastline:

	ob negnojenju z apnom	gnojenju z apnom
travniška bilnica	0.80	1.30
pasji rep	0.54	1.14
rdeča detelja	2.44	4.16
lucerna	2.16	3.80
grajica	1.64	2.88
fižol	1.50	2.76

Izkušnja nas predobro uči, da je za ustvarjanje kosti, mleka in rasti pri živini neprimerno učinkovitejše živo rastlinsko apno, kakor pa rudninsko apno v raznih „štupah“, kakor celo v tako zelo učinkoviti krmilni kredi.

Vernik

Ne plemenite svinj v „žlahti“!

Pri službovanju med ljudstvom doživim marsikaj.

So gospodarji, ki se silno bojijo, da bi bilo njihovo ime v časopisih, dočim je drugim vseeno, če se tudi do zadnje podrobnosti razgleduješ po njihovi kmetiji in v njihovih hlevih. Tako se je naši prašičjerejski komisiji Slovenske kmečke zveze v B. nedavno pripetilo, da je enega člana, praktičnega prašičjereja iz

D., dotični gospodar, pri katerem je bil prašičjerejski pregled, navdušeno povabil na ogled precej obilno založene kleti in drugih, za redke kmetovalce praznične čase pripravljenih shramb, dočim je moral podpisani kot časopisju preblizu stoječi član komisije čakati na — dvorišču.

Pri drugem gospodarju so v svinjake poslali z menoj enostavno

Devet zapovedi za prašičjereje

1. Izberi si za nadaljnjo plemensko rejo najlepše pujske. Najbolje se obnesejo v ta namen pomladanski prasci, katerim je za prvo in odločilno razvojno dobo na razpolago vse toplo, sončno poletje.
2. Za nadaljnjo rejo jemlji samo pujske od plemenic, ki imajo najmanj 12 seskov.
3. Plemenske živali naj bodo pokrite z mehkiimi, primerno gostimi ščetinami. Njihov rilec naj ne bo vdrt (Mopsrüssel), marveč raven, nekoliko daljši; le-ta je znak večje odpornosti.

4. Pujskov, katere je skotila prvesnica, nikakor ne jemlji za plemensko rejo.

5. Skoraj v vsakem gnezdu je po eden ali več v razvoju zaostalih pujskov, katerih nikakor ne smemo vzeti za pleme. Take pujske močnejši prašiči stalno odpravljajo in zaradi tega še bolj zaostajajo v rasti. Tako zahirane živali so tudi najbolj dovzetne za razne bolezni in predstavljajo zato tudi stalno nevarnost za ostale prašiče.

6. Pri prašičih gre v prvi vrsti za

„svinjario“ in le-ta je izblebetala marsikaj, kar bi mi bil gospodar mogoče ne zaupal. Če se je sploh zavedal nevarnosti in velike škodljivosti njegovega rejskega početja.

„Te svinjice (sicer že kakih 10 mesecev stare) so menda, kakor pravi gospodinja, že vse breje“, po-kaže dekla proti koču, v katerem so se stalno nahajale tri mlade, približno 10 mesečne plemenice in enako star mrjašček, njihov — brat. Torej vse iz enega gnezda. Kar osupnil sem nad tem priznanjem in — ne vem kaj bi rekel — nad to nevednostjo ali lahkomišelnostjo gospodinjice.

Vsekakor je skrajno rizikirano pustiti svinje v najožjem sorodstvu! Navadno so pujski iz take plemenice ali mrtvi, ali goli, ali tako slabotni, da niso za nadaljnjo rejo.

Je že res, kakor mi je nedavno priznal stari, gospodarsko preizkušeni posestnik Avh v Encelni vasi pri Galiciji: „Sedaj imamo prašičev vedno dovolj, mladih in starih, odkar imamo lastnega mrjasca! Prav; vsak večji prašičjerejec naj bi imel svojega mrjasca, toda ta naj bi nikar ne bil v žlahti (sorodu) z ostalimi domačimi, za plemenitev namenjenimi svinjami! — Zato tudi nikakor ne moremo odobravati, da pusti prašičjerejec mlade svinje in mrjaške — kakor v prej navedenem primeru — do tolikšne starosti v enem skupnem koču, da se potem že med seboj plemenijo.“

Kožuški

daljše truplo, kajti samo primer-
no dolge svinje rastejo hitro in dosežejo skoraj primerno prodaj-
no težo. Sicer je tudi število ses-
skov odvisno od primerne dolži-
ne trupla.

7. Povprečno naj nam da plemen-
ska svinja letno po dvakrat 8
pujskov, in sicer prvič v februa-
ru ali marcu, drugič pa v sep-
tembru.

8. Dobro plemensko svinjo ohrani-
mo za pleme čim dalje, najmanj
do četrtega leta; posebno dobre
živali obdržimo celo do 6. leta
in čez.

9. Plemenitev v sorodstvu povzro-
ča največjo škodo v prašičjereji.
Zaradi zaskočenja naj ti tudi naj-
daljša pot do mrjasca tuje krvi
ne bo predolga, ako v bližini ni
primerne nesorodnega plemen-
njaka.

Zakaj imate denar od prodaje lesa in živine še vedno doma?

Ali ne veste, da ga spet lahko prinesete v našo Hranilnico in posojilnico?

Danes še ne donaša visokih obresti, nekaj se jih pa le nabere!

biti posestva izročena novim lastni-
kom v polni vrednosti. Toda že zdaj
lahko trdim, da gozdovi najbrž ne
bodo prišli pod agrarno reformo.
Vsa načela modernega gospodarstva
so proti temu!“

Jazbina ni vedela, da je državni
sekvester ob razhodu rekel gozdar-
skim nameščencem:

„Upam, da lahko računamo na
vas...“

In Jazbina tudi ni bila priča, ka-
ko je potem grof Thurn povabil dr-
žavnega sekvestra na večerjo ter se
je med njima razvil naslednji raz-
govor:

„... moj nadgozdar Dudaš... to
je prvovrsten strokovnjak. Ves re-
vir ima v malem prstu! Prav za prav
je skoraj samouk, ker ima le nižjo
gozdarsko šolo! Toda prav zato ga
še posebno cenim... Preprost člo-
vek, ki se je z lastno pridnostjo po-
vzpel tako visoko...“

„Pri tukajšnjih narodnih krogih
je vaš nadgozdar slabo zapisan...
oprostite, ekscelesca!“

„Da... toda taki ljudje niso ni-
koli nevarni. Nova oblast je zadeli
tega res lahko mirna. Jaz jamčim
zanj... Sekvestralna uprava bi z
njim res mnogo pridobila... drža-
va bi pridobila...“

„Bomo videli, ekscelesca! Sploh
pa imate vi, kot naš državljani, pri
tem odločilno besedo... Vse mere,

podvzete glede vašega veleposestva,
so zategadelj le prehodnega povsem
formalnega značaja...“

Vsega tega Jazbina ni vedela ne
videla, zato se je tisti večer vsa raz-
burjena zbrala pri Kopišarju na so-
seskin posvet. Prišli so vsi trije last-
niki in vsi trije najemniki, skoraj
vse žene in tudi odrasli otroci, pri-
šli so tudi vsi bajtarji. Molče je
gmajna poslušala tihi in vroči šan-
tačev glas:

„... preiskoval je stojišče... ka-
kor včasih... kakor prej, kadar se
je stojišče pripravljalo za grofa...
In puška mu je mahala, kot bi po
svojem hodil...“

„Kaj se je zgodilo?...“

Nekaj nenavadnega se je moralo
pripetiti...

„Sicer bi se Nadlar ne upal na
Požganico...“

Jazbina je razmišljala, kaj bi se
ukrenilo, da bi se odvrnila težke ne-
sreče.

Prvi se je oglašil najemnik Na-
raglav:

„Naš Anzuh bi moral biti tukaj
— on bi mu že pokazal, da bi ne
cmangal več tod okrog...“

Njegov sedemnajstletni sin, ki je
sedel poleg njega, je skoraj vzklik-
nil:

„Zato ni treba čakati na Anzu-
ha...“

Vsa gmajna se je ozrla v očeta in
sina.

„Tako bi bilo najpametneje!“ je
pritrnilo nekaj glasov.

Spet molk, dokler ga ni prekinil
najemnik Karpuh.

„Kaj smo pa doslej sploh ukre-
nili za Požganico?...“

„Res, nič nismo ukrenili!“ je re-
kel lastnik Smerdoh. „Bili smo na
občini, bili smo na sodišču in to je
vse.“

„Premalo!“ je pritrdil zbor.

Nizka, natrpana izba se je tako
rekoč zamajala.

„Storiti bi morali več, ukreniti
nekaj, s čimer bi javno dokazali, da
si lastimo Požganico.“

„Ali kako?“ je vprašal rezki glas
lastnika Staneta.

Spet se je izba pogreznila v kra-
tek, mučen molk, ki je bil tako te-
žak, da so se slišali posamezni glo-
boki dihi.

„Moj sin je dal življenje za Po-
žganico...“

Vse je pogledalo v kot, kjer je na
nizki postelji sedela mati Močivka
s hčerko Mojco. Obe sta imeli črne
haderce na glavi, njuna obraza sta
bila bleda in oči udrti, izmučene.
V tem glasu je bilo nekaj, kar je ho-
telo reči:

„Kaj pa hočete še več...?“

Tedaj se je oglašil lastnik Nicnar,
ki je dotlej molčal.

„Na sodnji so nam rekli: to je
pravna zadeva. Torej bi morali vlo-
žiti tožbo za našo lastninsko pravi-
co!“

„Tožiti!“ se je oglasilo hkrati
več glasov.

„To bi bila neka pot!“ je ponovil
Nicnar. „Toda zakon je proti nam.
Bog ve, kako bi se to vleklo in koli-
ko bi stalo?“

Vsa izba je molčala, kot bi iskala
izhoda iz zagate.

Nenadoma se je zaslišal iz kamri-
ce poleg izbe suhi glas stare Kopi-
šarke:

„Poslušajte mene, najstarejša
sem v celi Jazbini. Še zmeraj, kadar
je siromak tožil gospoda, je izgubil,
gospod pa dobil. Tako je bilo odkar
svet stoji, in tako bo, dokler ne bo
vstal kralj Matjaž...“

Globoka tišina je sledila tem be-
sedam; šele po daljšem presledku
je spregovoril Nicnar:

„Zato pa pravim, da ne pridemo
po tej poti nikamor...“

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc
Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Ce-
lovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za
vsebine odgovarja: France Košutnik. Tiska
Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsgürtel
20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Kla-
genfurt 2, Postschließfach 17.